

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Secunda. De Propositionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

¶
 cum vel prædicatum in propositione, cum de-
 terminant subiectum faciunt, propositionem de
 subiecto exclusi, ut Aristoteles tantum est Phi-
 losophus, cum verò determinant prædicatum
 faciunt propositionem de prædicato exclusi, ut
 Aristoteles est tantum Philosophus; Et hoc iterum,
 vel est respectu numeri, vel respectu rei, si re-
 spectu numeri, ut universalis sunt tantum quin-
 que, tunc propositio solet exponi per remotio-
 nem termini exclusivi cum hac additione, &
 non plura, ita erit sensus universalis sunt quinque
 & non plura: si verò sit terminus exclusivus rei,
 ut Aristoteles est tantum Philosophus, tunc aliqui
 exponere volunt propositionem per remotio-
 nem termini exclusivi & non aliud, verum quia
 id videtur manifestò falsum, si enim dicatur Ari-
 stoteles est Philosophus & non aliud, quis non videt
 falsum dici, quia est homo, est animal, albus, clau-
 dus, &c. quare cum Tartareto iudico melius
 exponi posse & deberi propositionem cum re-
 motione termini exclusivi, additâ particulâ,
 alius, vel alter, ita sensus fiet, Aristoteles est Phi-
 losophus, & non est alius, vel alter à facultate philosophica.
 Si verò fiet exclusivus terminus ex parte subje-
 cti, ut tantum Petrus currit, significat quòd aliis
 subiectis non conveniat hoc prædicatum, & sen-
 sus est, Petrus currit, & nullus alius homo currit,
 unde ex parte subiecti semper quasi excludun-
 tur ea subiecta quæ sunt ejusdem generis, vel
 speciei, nisi fortè ex particulari ratione univer-
 sim excluderentur omnia, ut homo tantum est vi-
 sibilis, excluduntur ea omnia quæ sunt modò
 ejusdem Generis sed etiam alia quæcunq;.

Explicatur
termini ex-
clusivi,

XV.
Explicatur
termini ex-
ceptivi,

Termini exceptivi ut præter, præter-
 quam, nisi, &c. idè tales dicuntur, quia exci-
 piunt illum terminum super quem cadunt &
 cui adduntur à principali prædicato, ut Omnis
 homo præter Petrum currit, Nullum animal præter
 hominem est visibile. Ad hoc autem ut termini
 exceptivi faciant propositionem, ut notat Tar-
 taretus, exceptivam duo requiruntur, primum
 est quod terminus à quo fit exceptio sit univer-
 salis communis distributivè sumptus, unde ista
 exceptiva non est, Aliquis homo præter Socratem
 currit, quia excipere est à toto genere partem detra-
 here, ab eo autem quod est particulare determi-

natum nil detrahi potest, unde quamvis in vul-
 gari sermone sit usitatus modus loquendi quo
 dicitur: Aliquis præter Aristotelem est Philosophus,
 attamen in hac & simili propositione ly præter
 significat idem quod ultra, quasi diceretur, ali-
 quis ultra Aristotelem est Philosophus: secun-
 dum est quod ille terminus communis à quo fit
 exceptio sub se contineat terminum exceptum,
 unde hæc exceptiva non est, Omnis homo præter
 equum Bucccephalus currit, quia Equus Bucc-
 cephalus non continetur sub homine.

Termini reduplicativi ut in quan-
 tum, quæ, ut, quatenus, prout, sunt illi qui sunt apti
 ad geminandum & iterandum aliquid, ut si di-
 cas homo, quatenus in quantum, quæ homo, est disci-
 plina capax: Duobus autem modis hi termini
 capi possunt, uno specificativè altero reduplicati-
 ve; tunc specificativè sumuntur quando denotant
 in subiecto aliquam rationem secundum quam
 vel cum qua conveniunt ipsi alia prædicata, ut
 si dicatur Petrus quatenus capillos habet est crispus,
 Paulus quæ albus est prædicator, ubi in prima
 propositione significatur Petro convenire
 crispitatem secundum capillos: in secunda,
 doctrinam Pauli non impedire quò minus al-
 bus sit, & universalitèr huc spectant etiam cæ
 reduplicaciones quæ significant conditionem
 sine qua non conveniunt prædicata subiectis, ut
 dum dicitur: Ignis in quantum propè est calefacit.
 Reduplicativè verò tunc termini isti accipiuntur
 cum significant aliquid quod subiecto con-
 venit, esse causam cur illi conveniat prædicatum,
 ut si dicas Petrus quatenus est homo est discipline
 capax, sensus propositionis hujus est naturam
 humanam quæ est in Petro esse causam ut illi
 conveniat docilitas, & hic est proprius sensus
 quem faciunt termini reduplicativè, quare no-
 tandum pro explicatione harum propositio-
 num, satis esse, si loco termini quæ, quatenus, &c.
 accipiat verbum, Quia, propriè sumptum, sive
 quæ ratione indicat causam, quo pacto difficile
 non erit eorum sensum intelligere, quòd si ta-
 men adhuc obscuriores apparent, tunc opti-
 mum remedium est & consilium earundem pe-
 tere explicationem.

XVI.
Explicatur
termini re-
duplicativi,

DISPUTATIO II. DE PROPOSITIONIBUS.

A Ntequam ad ipsam naturam propositionum explicandam accedo prius de nomine
 & verbo aliquid est dicendum, nam sic fecisse deprehendo Aristotelem. 1. Perihæ,
 & insuper quia propositionem quam principalissime constituunt nam sine illis nec simplex
 enuntiatio haberi potest, quam sine aliis terminis haberi possit. Unde sit

QUÆSTIO I. De Nomine & Verbo.

Aristoteles 1. Perihe. 2. definit no-
 men quod sit vox significativa ad placitum sine tem-
 pore cujus nulla pars separata significat, finita & re-
 cta. Quæ descriptio communiter ab omnibus reci-
 pitur, nisi quòd nonnulli particulas quasdam
 meo tamen videri non necessarias addant, qua-
 re explicatur: Dicitur vox significativa ad
 placitum: Ubi ly vox rejicit conceptus &

1.
Quid sit no-
men?

scripta: significativa eas voces quæ nihil signi-
 ficant ut blidri, &c. per ad placitum rejiciuntur
 voces significativæ naturalitèr, ut gemitus &
 aliæ multæ interjectiones; dicitur sine tempore, ut
 excludatur verbum cujus proprium est signifi-
 ficare cum tempore, id est, exercitium alicujus
 actionis vel passionis in tempore denotare, unde
 licèt nomina significare tempus contingat, ut
 Dies, hora, annus, nullam tamen certam tempo-
 ris differentiam præteriti, præsentis, aut futuri
 suæ significationi adjungunt. Ponitur cujus
 nulla

Nulla pars est, ut excludatur oratio, omnis namq; orationis pars separatim ac per se in orationis ipsa structura significat, ut in his duabus orationibus cernere licet: Homo albus, homo sedet, in nullo autem nomine hoc contingit: Dicitur finita; per quam particulam excluduntur nomina infinita ut non homo, non lapis, quæ Aristoteles non simpliciter nomina appellanda censuit, sed infinita, eò quòd nihil determinatum aut certum significant, & potius quid res non sit, quàm quid sit explicent, unde licet ingredi possint propositionem ut prædicatum vel subiectum: ut lapis est non homo, non ingrediuntur tamen propositionem scientificam, respectu cuius Aristoteles hic in omni rigore definit nomen, adeoq; exclusit à definitione nominis terminum complexum infinitum, synchegoricum, & casum obliquum, nam quemadmodum hi termini secundum quid termini tantum sunt, ita secundum quid etiam sunt nomina: Additur deniq; *reita* propter casus ut dixi obliquos, qui ratione suæ non sunt partes propositionis nisi casibus rectis adiungantur, ut hic liber est Petri, id est aliquid Petri: Sed

Replicatur contra hoc dictum, in orationibus interrogatoriis nihil substitui potest, ut si queram *Cujus est hic liber?* Ergò casus obliqui ratione sui sunt partes propositionis, ant. patet examinanti illam propositionem: Sed *re*, negando consequentiam, nam quamvis ibi nihil possit substitui hinc tamen non sequitur futuros casus obliquos per se partes propositionis scientificæ quæ verum, aut falsum significet, licet sint partes enuntiationis aut orationis, hic autem loquimur de nominibus, quæ interviunt veluti partes propositionibus scientificis.

Instatur. Multa pronomina adjuncto verbo est efficiunt orationem, quæ verum vel falsum significet, ut ego sum, tu es, ille est: ergò adhuc erunt verè partes propositionis scientificæ verum, vel falsum enuntiantis, consequenter vera nomina: *re*, dist. efficiunt orationem quæ verum, vel falsum enuntiat ratione sui nego ant. ratione nominum pro quibus in oratione ponuntur concedo ant. & nego consequentiam utramque, unde non ratione alterius, sed ratione sui id nomen efficere debet. Contra particulam *sine tempore* pariter

Arguitur *Dies, Annus, mensis & cætera* hujusmodi, tempus significant, sed ista sunt nomina, ergò malè dicitur, quod nomen debeat significare sine tempore; *re*, negando consequentiam nam longè diversum est significare tempus, aliud significare cum tempore, unde si dicerem nomen non significare tempus teneret consequentia, non verò sic, ubi dicitur quòd nomen non significet aliquam temporis differentiam scilicet præteriti, præsentis & futuri, quod est proprie significare cum tempore.

Instatur *Nomen, cena, prandium*, significant certam temporis differentiam ergò nulla solutio: *re*, negando consequentiam, quia illa nomina tantum ad significant tempus non verò cum tempore.

Urgetur *Nomina præteritio, futurio*, non solum significant tempus & ad significant, *F. Amandi Hermann Logica.*

sed tam benè significant temporis differentiam, ac si quis diceret amavi, amabo ergò stat ad huc argumentum, *re*, Distinguendo ant. significant temporis differentiam ita ut per illa nomina importetur exercitium alicujus actionis vel passionis quæ sit in tempore nego, sine eo quod importet, tale exercitium, etiam dies & annus tempus significant concedo ant. & nego consequentiam. Itaq; ut dixi non sufficit significare tempus & illud ad significare, sed etiam, ut dicatur significare cum tempore, requiritur ut importetur exercitium alicujus actionis vel passionis.

Contra particulam, Cujus nulla pars, &c. etiam arguitur. Nomina *Pro Consul, Pro Rex*, &c. sunt nomina logicalia, sed hæc separata significant, ergò malè dicitur cuius nulla pars, &c. *re*, concessa ma. dist. mi. separata significant idem, quod conjunctim, nego mi. aliud, concedo minorem, & nego consequentiam.

Instatur nomen *Respublica* idem significat conjunctim quod separatim ergò nulla solutio. *re*, negando ant. nam combinatæ integram significant hominum communitatem quam non significant separatim sumptæ. Itaq; non debent prorsus nihil significare quando separantur, sed non debent significare ut partes orationis, partes autem orationis nec tollunt, nec mutant significationem separatæ, benè tamen mutant, vel tollunt partes nominis.

Urgebis verbum *satisfacio* idem significat separatim quod conjunctim, sed eadem est ratio de nomine ac de verbo, ergò si partes verbi separatæ idem significant quod conjunctæ malè adhuc dicitur quod partes orationis non debeant aliquid significare. *re*, dist. ma. Ita quod separatæ importent talem conceptum complexum qualem conjunctæ nego ma. ita quòd importent majorem concedo; dixi notanter talem, quia verum quidem est, quòd omne verbum conceptum complexum importet, nam amat in hunc resolvitur est amans, magis tamen complexum importabit, si consideretur sine copulatione, quàm cum copulatione; aut si tibi hæc resolutio displicet dic post Tartaretum, ob allatam rationem nullum verbum adjectivum, vel substantivum de secundo adjacentem esse verbum, sed tantum *est* de tertio adjacentem.

Accedo ad explicandam alteram questionis partem, Itaq; Aristoteles 1. Periher. cap. 3. definit verbum *Quod significativa vox ad placitum cujus nulla pars separata significata finita & reita cum tempore, & est semper eorum quæ de altero dicuntur*, nota: Primæ particulæ cum nomine conveniunt, unde etiam eodem modo explicantur, sicut nomen explicui: *Cum tempore* autem ad differentiam nominis ponitur, quod ut dixi nunquam importat exercitium actionis, vel passionis sub aliqua temporis differentia. Sed contra hoc

Arguitur sic Verbum *est* in propositionibus necessariis absolvitur ab omni tempore ergò nec verba ipsa debent significare semper certam temporis differentiam: probatur ant. nam si quis dicat: *Homo est animal rationale*, nullam certam differentiam importat quia pro-

IV. Quomodo significant nomina Pro Consul, Pro Rex?

V. Describitur verbum.

VI.

quocunq; tempore indifferentè vera est ergò. R. negando ant. cuius prob. ant. dist. non importat certam differentiam temporis ita ut nulum ordinem & respectum dicat ad tempus nego ant. ita ut non dicat tempus determinatum concedo ant. & nego consequentiam: Itaq; hoc non est ex natura & ratione verbi, sed quia extrema habent naturalem connexionem exigunt uniri simpliciter & absolute, & non pro tempore aliquo determinato.

VII.
Explicatur
altera pars
definitionis.

Per ultimam scilicet & est semper eorum, quæ de altero dicuntur nota, aliud nihil intelligitur, quam quòd toties quoties in propositione ponitur, prædicatur loco sui significati exempli gratià in hac propositione de secundo adiacente Aristoteles disputat, hoc verbum disputat prædicatur loco rei quam significat. Per hanc particulam excluduntur verba presentis temporis quæ non sunt indicativi modi, ut disputa, disputare, & participia eiusdem temporis, ut disputans, quia eorum quædam nunquam prædicantur ut disputa; alia verò, quæ quidem quandoq; prædicantur, aliquando tamen non prædicantur, ut disputare disputans, &c. si enim dicas disputare de questione proposta cum altero contendere, & disputans loquitur, nec illud disputare, nec hoc disputans prædicabitur, sola ergò verba finita presentis temporis indicativi modi comprehenduntur in hac definitione, ut disputo disputas, deambulo deambulas, &c. Sed in contra.

VIII.

Arguitur in hac propositione deambulo est verbum, ly deambulo non prædicatur, ergò verbum non est semper eorum, &c. R. negando consequentiam, nam non dico, quod non possit esse subiectum, si materialiter pro se ipso sumatur, sed totum quod docui est, scilicet, quando verba sumuntur pro ipsis rebus quas significant, verbum autem deambulo in proposta propositione non accipitur pro suo significato, quia sensus non est quòd res quam deambulo significat sit verbum, sed quòd ipsa vox deambulo sit verbum.

Instatur In hac propositione Petrus est animal, ly Est non prædicatur ergò nulla solutio. R. dist. ant. si accipiatur ly Est per modum syncategorematis copulantis prædicatum cum subiecto, quæ ratione copula verbalis appellari solet concedo ant. si accipiatur pro suo significato nego ant. & consequentiam. Itaq; si accipiatur pro suo significato statim prædicatur, ut si quis dicat Petrus est, faciet propositionem hanc Petrus est existens, unde quando verba pro suis significatis accipiuntur semper de suo subiecto aliquo dicuntur sine extrinseco aliquo vinculo assumpto, ut si quis dicat, Petrus, vel Aristoteles disputat, non est necesse quærere aliquod vinculum ad propositionem perficiendam quia eam per se adjunctum nomini absolvit.

QUÆSTIO II.

De Oratione.

Oratio ad propositionem se habet velut genus, nam in ea nec veritas, nec falsitas, nec perfecta, nec imperfecta, præcisè enuntiatio attenditur, sed tantum quòd aliquid dicatur per modum alicujus termini complexi, in enun-

1.

tiatione autem requiritur ut aliquid dicatur per modum affirmationis, vel negationis: Itaq; Aristoteles lib. I. Periher. cap. 4. definit orationem quod sit vox significativa ad placitum, cuius aliqua pars separata significat ut dictio non ut affirmatio, vel negatio, quam definitionem.

Dico bonam esse. Sic sentiunt post Aristotelem communiter omnes Dialectici. Prob. Explicando omnes ejus particulas. Dicitur vox significativa ad placitum, per quod oratio cum nomine & verbo convenit, & distinguitur per subsequentes particulas, nam nec nominis, nec verbi pars aliquid separatim significat, quod significabat conjunctim, ut patet ex dictis, partes verò orationis separatae semper significantes esse debent, adeòq; non est intelligenda definitio, quasi una sola vox significativa esse deberet, vel una saltè, quandoquidem Dialecticorum est tritum axioma significationem totius orationis consistere ex significationibus partium, sed ad discernendam orationem à nomine & verbo in quibus nulla pars separata aliquid significat quod significabat conjuncta. Sed in contra ob particulam Vox.

Arguitur Partes orationis debent significare separatim quod significabant conjunctim ut dictio, ergò malè dicitur, quòd oratio sit vox, sed debet dici quod sit Voces. R. concedendo ant. & disting. conseq. si partes præcisè secundum se spectentur transcant conseq. si spectentur sub ratione formæ nego consequentiam, nam oratio vox dicitur in numero singulari ratione formæ, quæ est unitas ordinis & complexionis.

Instatur Hæ dictiones Cælum, Ignis, Aer, Aqua, Terra habent subordinationem & unitatem ordinis, sed hæ voces non constituunt orationem, ergò ratione ordinis ejusq; unitatis nondum salvatur quòd oratio dicatur vox in singulari. R. dist. ma. habent ordinem & subordinationem naturalia, stitit concedo ma. habent ordinem nexu grammaticali copulatum, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam, quia ad orationem non sufficit quæcunq; terminorum congregatio & cumlatio, sed requiritur quòd voces sint grammaticaliter inter se constructæ.

Urgetur, tò Homo albus secundum communiorem sententiam est oratio, quam & ipse Aristoteles approbat I. Top. 4. teste Maffrio, ubi sub oratione comprehendit definitionem copula carentem ut Animal rationale: sed isti termini & dictiones non copulantur grammaticaliter, ergò nulla solutio. R. concedendo ma. & dist. min. non copulantur explicitè & perfectè grammaticaliter concedo mi. implicitè & imperfectè nego mi. & consequentiam: itaq; definiendo orationem in genere ad perfectas species non est necessarium, quales sunt explicita & perfecta copulatio, unde quamvis ad perfectam orationem requiratur aliquod verbum non requiritur tamen ad imperfectam, aliòquin ipse Aristoteles defectuosè orationem definivisset, cum ipse in ea omiserit cum tempore quod verba important, & quamvis quis argumentum prosequeretur dicendo ly Homo albus

II.
Orationis descriptio bona est.

III.

alibi posse esse partem orationis adeoq; orationem non esse nihil tamen convinceret, quia & ipsa oratio perfecta simplex pars esse potest & solet orationis composita. Contra secundam particulam etiam

IV. **Arguitur.** Hæ voces nemo, nihil, ubiq; semper, sunt orationes sed istarum vocum partes non significant separate ut dictiones, ergo male dicitur quod oratio sit vox significativa ad placitum cujus aliqua separata pars, &c. prob. ma. quia nemo significat idem quod nullus homo, nihil nullares, ubiq; in omni loco: semper in omni tempore, sed nullus homo, nullares, in omni loco, in omni tempore etiam secundum nos sunt orationes, ergo etiam illa: voces nemo, nihil, ubique, semper. R. tamen dist. ma. sunt orationes implicite transeat, explicite nego ma. sunt igitur illæ orationes non ratione sui, sed ratione significationis quia idem significant, quod in probatione assumitur, unde distingui potest etiam mi. non constant partibus formaliter concedo mi. virtualiter ratione conceptum quos in animo inprimunt nego mi. Sed contra eandem partem & jam adhuc.

Instatur. Aristoteles in presentiarum intendit orationem in communi definire, sed illa nec omni, nec semper convenit per secundam particulam, ergo non omni ut probatum est, nec semper, quia non propositionibus hypotheticis, ergo adhuc male definitur oratio, prob. quod non conveniat propositionibus hypotheticis, quia hujus propositionis composita Petrus studet, & Paulus ambulat, partes separate significant non ut dictio, sed ut affirmatio ergo. R. negando min. ad propositionis hypotheticæ partes respondeo eas hoc habere particulare, unde quando dicitur in definitione quod orationis partes debeant significare ut dictio, & non ut affirmatio intelligendum est, quod ad minus debeant significare ut dictio, per quod non negatur quod aliquando possint significare etiam ut affirmatio, vel negatio, unde potest illa probatio distingui partes hujus propositionis hypotheticæ Petrus currit, & Paulus ambulat separate significant non ut dictio, &c. immediate transeat, mediate nego, nam mediate resolvitur etiam in terminos simplices velut in dictiones.

V. **Oratio** Porro multipliciter dividi potest, nam primo secernitur in perfectam & imperfectam: Perfecta est, quæ integram sententiam declarat, ut Deus est summum bonum: imperfecta est, quæ non declarat integram sententiam: Utraq; subdividitur, imperfecta quidem in eam quæ constituitur ex verbis, aut conjunctionibus, vel aliis particulis quarum vis non finitur in ea tantum oratione quæ profertur, ut si Deum timuerimus: sic vos non vobis: Deum timere, &c. quæ etenim dum auribus percipimus expectamus adhuc ultra aliquid: Et in illam quæ fit ex nomine substantivo & adjectivo, aut ex casu recto & obliquo, quæ licet nullam, nec mutilam quidem sententiam declaret animum audientis tamen ultra non suspendit ut Animal rationale, liber Aristotelis, quibus auditis nil ex

F. Amandi Hermann Logica.

spectamus ultra nam adjectivum in suo substantivo finitur & terminatur.

Orationes perfectæ sunt etiam multiplices, nam aliqua sunt optativa, ut O mihi preteritos referat si Jupiter annos: alia interrogativa, ut, Domine quo vadis? alia deprecativa, ut, parcite Dardanidæ de tot, precor hostibus uni. Alia imperativa, ut, disce puer virtutem ex me verumq; laborem, fortunam ex aliis; Hæ tamen omnes licet sententiam aliquam explicent animumq; quietent, verum tamen & falsum non enuntiant, ideoq; non enuntiativa vocantur, ut proinde perfecta oratio prius subdividatur in non enuntiativam de qua modò & enuntiativam, hæc est quæ verum vel falsum dicit, ut vulgus amicitias utilitate probat, & de his proprie agit Dialecticus, quæ etiam variis compellantur nominibus, nam aliquando enuntiationes, aliquando effata, pronuntiata & propositiones dicuntur, reliquas relinquit oratoribus & poetis.

VI.

QUÆSTIO III.

Quid & quotuplex sit Propositio, seu Enuntiatio?

Propositionem & Enuntiationem ut paulò insinuavi antè in hac quæstione pro synonimis usurpo, nam nec apud alios differentia notatur aliaquam per respectum diversum, si namq; id, quod enuntiatio dicitur se solo ponatur enuntiationis nomen habet, si verò illa enuntiatio verum vel falsum dicens ponatur ad inferendum aliquid ex illa in argumentatione dicitur propositio, quasi pro alio positio ad aliud inferendum, & hoc est, quod propositio supra enuntiationem addit, verum accedendo ad ipsam naturam rei explicandam Aristoteles duplicem propositionis, seu enuntiationis definitionem tradidit primam I. Priorum I. per affirmationem & negationem dicens, quod sit oratio aliquid affirmans, vel negans: secundam I. Perih. 4. per veritatem & falsitatem dicens quod sit oratio verum vel falsum significans. Circa quas Authores inter se controvertunt, aliquibus neutram approbantibus inter quos est Pontius & Oviedo, quorum primus describit enuntiationem quod sit oratio, qua significatur iudicium intellectus de re aliqua: secundus verò, quod sit oratio in qua unum de alio dicitur, quorum sententias absolute reprobandas non censeo, cum hi Authores veritatem & falsitatem, affirmationem & negationem species propositionis statuant, quod sanè negari non potest, quia tamen Aristoteles non posuit principales propositionis species affirmativam & negativam, sed categoricalam & hypotheticam, ideo non videntur illorum Authorum rationes sufficientes ad recedendum ab una vel altera propositionis definitione ab Aristotele allata, quare ut meam declarem mentem quam amplecter.

I. Propositio & Enuntiatio sunt Synonima.

Plures descriptiones Propositionis

Dico I. Per primam definitionem Aristotelis supra definiti bene enuntiationem. Ita Complutenses lib. 2. cap. 3. Blancus lib. 6. cap. 1. Fuentes Hurtadus & alii, & videtur etiam esse mens Scoti, nam in 4. d. 8. q. 2. sub lit. X. docet elegantè quòd assertio affirmando vel negando præcedat in propositione assertionem

II.

Prima bona est.

provenientem ex assensu vel dissensu iudicii, atq; idè in priori essentia propositionis consistit: *id pater manifestè ait Doctor in addiscente prius enim aliqua conclusio non demonstrata concipitur à discipulo per modum assertionis, secundo demonstratione ad ipsam applicata concipitur ut vera.* Prob. etiam Conclusio ratione, quia propositio vera, vel falsa dicitur, quia affirmativa, vel negativa est & non è contra, non enim affirmatur, quia verum vel falsum dicitur, sed ex eo verum dicitur, aut falsum, quia affirmatur quod non est, & negatur quod est, ergò affirmatio & negatio prius essentialitèr propositionem constituunt. Confirmatur, quia esse orationem assertivam in quo tota consistit enuntiationis ratio formalitèr ei convocat, vel quatenus unum de alio affirmat, vel unum de alio negat. Ergò

III.

Nota autem quòd secundùm Aristotelem ea dicitur vera enuntiatio, quæ significat id, quod est esse, & quod non est, non esse: falsa verò, quæ significat id quod est, non esse, & quod non est, esse: sed contra Conclusionem, sic

IV.

Arguitur quotiescunq; aliquid commune definitur debet ratio definitionis communis abstrahere à rationibus particularibus, sed hic non abstrahit ratio communis à particularibus, ergò definitio non est bona, prob. mi. quia ipsa definitio includit ipsas species, seu rationes particulares, videlicet propositionem affirmativam & negativam, ergò. R. dist. ma. Quotiescunq; definitur, &c. si definitio fiat per purè essentialia concedo ma. quotiescunq; definitur, &c. si definitio fiat per enumerationem priorum actuum nego ma. Itaq; in proposito definitio non fit priori, sed posteriori modo, qui nec inconveniens est, nec inustus, tali namq; modo Aristoteles alibi 1. Phys. 42. definit principia cum dixit, esse illa quæ non fiunt ex aliis, nec ex alterutris, sed ex his omnia, & animam, 2. de Anima 24. cum ait esse principium primum quo vivimus, sentimur, movemur & intelligimus, quo genere dicunt interpretes explicari solent superiora non quidem ut abstrahunt ab inferioribus, sed potiùs ut illa respiciunt, verumtamen.

Instatur Qualibet definitio superioris debet competere inferiori & poni potest in definitione cuiuscunq; inferioris, sed definitio etiam ut modò explicata non potest competere inferiori cuilibet, nec in cuiuslibet definitione poni potest, ergò. prob. mi. quia non rectè poneretur in enuntiatione affirmativa negatio, & in negativa affirmatio, ut de se patet ergò. R. disting. ma. quælibet definitio debet competere suis inferioribus, si definitio simplex est concedo ma. si est disjunctiva, vel copulativa nego ma. & concessa mi. negatur consequentia, magna enim est differentia inter definitiones simplices & copulativas, seu disjunctivas, nam in illis debet omnibus inferioribus, secundùm omnes partes contentis sub definito competere, in copulativis, vel disjunctivis verò non est necessè, ut secundùm omnes partes sui competat cuilibet con-

tento, sed tantum in sensu distributivo & accommodo.

Urgetur non benè definirèt quis animal dicendo, *Animal est substantia vivens, sensitiva, rationalis, vel irrationalis*, ergò nec benè definitur propositio dicendo quod sit oratio aliquid affirmans, vel negans; patet ant. quia regula bonæ definitionis est quòd sit convertibilis cum suo definito, sed hæc non potest converti disjunctivè, & in sensu accommodo sumendo eam, ergò non est bona, subsumo, sed est eadem ratio de posteriori, ergò nec in sensu accommodo & distributivo eam considerando bona est. R. negando ant. ejus probationis. distinguendo debet esse convertibilis secundùm se totam & omnes partes sumendo concedo ma. sumendo & considerando eam solum secundùm aliquas partes nego, ma. unde benè convertitur data definitio quòd substantia vivens sensitiva rationalis, vel irrationalis sit animal, ac ista, oratio aliquid affirmans, vel negans est enuntiatio, quare benè notandum est me non simpliciter negare enuntiationem affirmativam & negativam esse enuntiationis species, cum sint essentialitèr distinctæ, sed tantum quòd non sint species in eo ordine ad quem eas consideravit Aristoteles, quia definitionis principales species recensuit simplices & compositas, affirmationem verò & negationem asserens esse qualitates, sumendo qualitates, prout cuiuslibet rei proprietates ejus qualitas dicitur.

V.

Ad alteram quæstionis partem accedendo conformitèr principiis Aristotelis, propositio supra descripta primà sui divisione partitur in *Categoricam* (alii appellant *simplicem*) (& *hypotheticam*) (aliter *compositam*), hæc est, quæ constat ex pluribus categoricis conjunctione aliqua inter se connexis, de quâ infra paulò post plura: *Categorica* est, quæ constat subiecto prædicato & copula tanquam partibus præcipuis, quæ quidem definitio communis, optimè tamen à Tartareto explicatur sic: quòd sit illa quæ explicitè, vel implicitè, formalitèr, vel æquivalentèr habet subiectum prædicatum & copulam tanquam partes principales sui, sive subiectum & prædicatum simplex, sive ex multis compositum. Dicitur *categorica*, quia prædicatum enuntiat de subiecto: dicitur *explicitè*, vel *implicitè*, propter propositiones de secundo adjacentes quæ fiunt cum solis verbis adjectivis vel substantivo *Est*, ut *Petrus est*, *Petrus studet*, &c. in his etenim & similibus implicitè tantum copula continetur & resolvi debent in propositiones de tertio adjacente, ut *Petrus est studens*, *Petrus est existens*, &c. ponitur formalitèr, vel æquivalentèr, quia si imponeretur tò *A* ad significandum tantum quantum significat *Homo currit*, tunc *A* esset propositio, quia subordinaretur conceptui complexo: Addidi post Fontecam, sive subiectum & prædicatum sit unum, sive ex pluribus compositum, quia aliquando est utrumq; una simplex vox, ut *Petrus est animal*, aliquando oratio ut homo justus est prudens & simplex, aliquando propositio, ut homo est animal est propositio, nam

Propositio
alia est Ca-
thegorica,
alia hypo-
thetica.

nam in his & similibus oratio & propositio rationem subiecti habet, & copula illius propositionis quæ gerit vicem subiecti dicitur copula minus principalis, quia ex illa veritas & falsitas propositionis non attenditur sed ex secunda quæ dicitur etiam principalis vocatur.

Propositio Cathgorica dupliciter subdividitur, primò ex ratione prædicationis in *directam & naturalem, & in indirectam & in naturalem*. *Naturalis* est, quando id quod aptius est subiecti subicitur & prædicatur quod aptius est prædicari, aptius autem prædicatur superius de inferiori, ut quantitas est accidens; distinctum de confuso, ut homo est animal rationale, accidens de subiecto, ut ferrum est durum: *In naturalis* est, quando è conversò prædicatur quod subiecti aptius est, & subicitur quod aptius est prædicari, ut exempla allata demonstrare possunt. Ratione verò modi quo ex primitur prædicatum convenire subiecto dividitur in *absolutam & modalem*; *absoluta* est, quando absolute significatur aliquid alicui inesse vel non in esse, ut homo est animal, homo non est lapis. *Modalis* verò quæ non significat solum aliquid alicuius in esse, sed etiam exprimit modum quo ei illud inest vel non inest, ut homo necessario est animal, homo necessario non est lapis &c.

Propositio Absoluta subdividitur iterum primò in *Universalem, particularem, & indefinitam*: *Universalis* est cuius subiectum signo aliquo universali notatur ut *Omnis homo est animal*: Signa autem universalis sunt *Omnis, Nullus, Quilibet* & sunt universalis omnino: alia verò sunt universalis ad certum usq; numerum ut uterq; neuter & si quæ sunt alia. *Particularis* est, cuius subiectum notatur signo particulari, ut *aliquis homo est grammaticus*; Signa particularia sunt, aut sunt absolute talia, ut *quidam, aliquis*; aut ex certo numero ut *alter*. *Indefinita* est cuius subiectum pro multis rebus acceptum nullo notatur signo, ut *Homo est Philosophus, homo est ratiois particeps*. Differt autè propositio particularis à singulari quòd particularis signo notetur aliquo non accipiendo pro determinato subiecto, singularis verò accipitur sine notatione signi pro una persona singulari, ut *Plato est Philosophus, Petrus est grammaticus*.

Secundò subdividitur Propositio absoluta ex materia enuntiationis in *Absolutam, necessariam, contingentem & impossibilem*. *Necessaria* est quæ ita est vera ut falsa esse non possit ut *homo est animal, Cygnus est albus &c.* Et tales sunt omnes propositiones in quibus superiora de inferioribus affirmantur seu negantur, aut differentie de rebus quas component, aut proprietates de subiectis quorum naturas consequuntur, aut accidentia de rebus à quibus separari nequeunt, aut è contra inferiora de superioribus & cetera ordine converso. *Propositio contingens* est cuius prædicatum & convenire & non convenire potest subiecto, seu quæ cum necessaria non sit, vera tamen, vel falsa esse potest, ut *homo est albus, homo est grammaticus*, & omnes omnino in quibus accidens separabile, vel affirmativè, vel negativè prædicatur. *Impossibilis* est quæ ita falsa est ut vera esse non possit, seu cuius prædicatum subiecto convenire non

potest, ut *homo est lapis, Cygnus est niger*. Dixi autem hanc divisionem esse secundum materiam quia fit secundum habitudinem prædicati ad subiectum quæ habitudo dicitur materia enuntiationis.

Propositio Modalis Ea est quæ

VIII. *Describitur propositio modalis*

quo modo aliquid alicui inest, vel non inest significat, unde dicitur adiacens propositionis determinatio & modificatio: Dicitur *adiacens*, quia propositiones de in esse & absolute appositæ tali determinatione & modificatione fiunt modales: Dicitur *propositionis determinatio*, quia in his & similibus propositionibus scilicet *homo iustus est felix, Petrus est currens velociter*, licet aliquis inveniatur modus, non dicuntur tamen modales, quia modus non determinat totam compositionem & unionem prædicati cum subiecto, sed prima tantum determinat subiectum, secunda prædicatum, quod est commune terminis compositis & suppositionibus propositionum. Quatuor autem sunt genera propositionum modalium nominetenus, reverà verò tria; videlicet *Ex necessariis possibili, contingentis, & impossibili*. Modales ex necessario sunt quæ significant aliquid esse necessariū, vel non esse necessarium ut *hominem esse animal est necessarium*. Modales ex contingentibus sunt, quæ significant aliquid posse esse & posse non esse, ut *Petrum esse grammaticum est contingens*. Modales ex possibili sunt quæ significant, quòd sit possibile illud, quod de aliquo dicitur, ut *Possibile est Petrum currere*: Modales deniq; ex impossibili sunt quæ significant esse impossibile illud quod de aliquo enuntiat, ut *hominem esse lapidem est impossibile*. *Quatuor sunt genera modalium*. *duobus modis fiunt modales*

Dixi Nominetenus tantum esse quatuor genera modalium, reverà autem non sunt nisi tria, quia licet Possibile possit considerari ut præcindens à necessario & contingentibus quia utrumq; possibile est, tam enim necessarium quam contingens repugnat non esse, in præsentis tamen possibile sumitur prout coincidit cum contingentibus quod pariter potest esse & non esse, quare tres tantum dici debent modi correspondentes triplici materię propositionum.

IX.

B 3

Circa

X.
Controversia
inter autho-
res de Divi-
sione propo-
sitionis hypo-
theticae.

Circa explicationem & divisionem & applicatio Propositionum hypotheticarum diversificatur inter Recentiores & veteranos Summulistas, nam Hurtadus & post ipsum Oviedo non putant propositionem hypotheticam distingui à categorica, quòd hæc constet prædicato subiecto & copula tanquam partibus præcipuis, illa verò pluribus enuntiationibus simplicibus conjunctione aliqua connexis, sed quòd categorica se sola sit significativa, hypothetica verò non, sed in sua dependeat significatione ab alia, velut à conditione, unde tantum differt ratione solius additi, verbi gratia in hac propositione quæ est hypothetica, *si sol est, vel lucet, dies est*, quæ sic resolvitur *Dies est existens si sol lucet, vel si sol est super horizontem, ubi tantum additum, si sol lucet facit propositionem hypotheticam quæ alioquin esset simplex, quare etiam hanc solam dicunt esse hypotheticam propter dependentiam conditionis & additionem, copulativam verò & disjunctivam non unam propositionem sed plures propositiones Categoricas dicunt, Verumtamen, licet hæc eorum sententia facile sustineri possit & dici copulativam & disjunctivam esse tantum plures simplices, solamq; Conditionalem hypotheticam tum ob rationem & explicationem infinuam, tum vi nominis (nam hypothesis inter alia significat etiam conditionem) esse, imò si quis in rigore loqui vellet nec hæc rationem propositionis habere deberet, cum potius præ se ferat vim & consequentiam illationis, attendendo artificiosam dialecticæ structuram, non videtur mihi ob id à Seniorum Summulistarum via declinandum, quare supposita definitione propositionis hypotheticæ superius datæ tanquam bonæ ad divisionem examinandam & explicandam*

XI.
Triplex est
propositio hy-
pothetica.

Dico Bene dividitur propositio hypothetica in Conditionalem, copulativam & disjunctivam. Ità Maltrius, Fonseca & Antiquiores Summulistæ. Probatur Conclusio. Quia omnis propositio quæ conjunctione una est (ut eam appellat Aristoteles.) Aut jungit earum sententias, aut dividit, si jungit, aut ordine consequutionis id facit unius ex altera, ut videlicet posterior ex priori efficiatur, aut non habità ratione ejusmodi ordinis, si primo modo est conditionalis, si posteriori copulativa, si deniq; sententias dividit disjunctiva est. Primi generis itaq; est hæc propositio, *si sol lucet, dies est*, secundi ista, *Socrates & fuit Philosophus & fuit vir bonus*, tertii deniq; *Aut dies est, aut nox est* &c. Prob. secundo Diversa est veritas copulativæ & disjunctivæ, diversumq; judicium quod fertur de ipsis, à veritate & judicio quod fertur de categoricis absolute prolatis & sine conjunctione, ergò etiam diversa sunt propositiones, prob. ant. de copulativa quia hæc significat illas simplices ex quibus componitur esse simul veras, quam simultatem non significant duæ illæ simplices non copulativæ, imò absolute sumptæ una potest esse vera altera falsa, sed si sumantur copulatæ unà existente falsâ tota conjunctiva est falsa, ergò est diversum judicium & diversa veritas à judicio & veritate simplicium: probatur etiam

de disjunctiva, Quia alterâ parte existente falsâ tota disjunctiva est vera ubi tamen separata veræ non sunt, ergò. Probatur deniq; tertio ad hominem. Secundum Ipsos Propositio conditionalis verè est hypothetica ergò etiam est talis copulativa & disjunctiva: prob. consq. Quia si hæc non essent hypotheticæ nec conditionales hypothetica dici posset, ergo: prob. sequela quia eadem est ratio de una ac altera ergò: prob. ant. Ideò secundum Ipsos copulativa & disjunctiva non sunt hypotheticæ quia sunt tantum plures simplices simul sumptæ, sed etiam conditionalis dici potest esse tantum plures simul sumptas ergò: prob. mi: Quia hæc conditionalis *si sol lucet dies est*, resolvitur in has duas *sol est & dies est*. Ex suppositione solis supra horizontem ergò etiam tantum sunt duæ simplices, consequentè quâ ratione admittitur conditionalis esse hypothetica admitti debet quoq; quòd sint hypotheticæ copulativa & disjunctiva, aut si hæc excluduntur illa pariter excludi deberet, Nec valet ad etymologiam supra assignatam recurrere, nam Boëtius quoq; teste D. Thoma in opusculo de enuntiatione cap. 14. in numerum hypotheticarum refert *disjunctivam*; Et copulativa quoq; hypothetica appellari potest, quia alteri enuntiationi simplici jam positæ alteram adjungit hæc enim suppositio quasi hypothesis appellari potest; Deinde gratis recurritur ad illa quæ de voce sunt ubi clara est res de re, Accedo itaq; ad explicandas singulas.

XII.
Explicatur
conditionalis.

Propositio hypothetica Conditionalis est quæ conditionali aliquâ particula constat, ut si dicas, *si Petrus currit movet pedes*, aliquando utraq; est affirmativa ut in exemplo, aliquando utraq; negativa ut *si Petrus non currit non movet pedes*, si *Paulus non habet oculos non videt*, aliquando verò propositio est affirmativa & consequens negativa, ut *si dies est non est nox* &c. Ad veritatem conditionalis affirmativæ requiritur quòd consequentia secundum se & ex natura antecedentis sequatur sive in se postea sint veræ, vel falsæ, possibiles, vel impossibiles, necessaria, vel cõtingentes, ut si dicas, *si homo habet alas potest volare*, vera est conditionalis, quia posse volare sequitur benè ex antecedente *si habet alas*, licet falsum sit hominem habere alas, vel posse habere alas, è contra falsa erit conditionalis si consequentia non benè sequatur ex antecedenti, licet antecedens verum sit, ut *si dies est, Petrus dormit*, Quare dicunt dialectici, omnes conditionales veras esse necessarias, falsas verò impossibiles, quòd contra Maltrium non approbo, quia modò multæ contingentes de futuro probabiles sunt, ut *si diligenter studueris evades doctum*, sed & multæ de præsentibus, ut *si hæc mater est diligit filium*, quæ propositiones licet veræ sint vix tamen aliquis dicit ita necessariò veras esse ut falsæ esse non possint.

Ad Conditionalem revocant propositiones rationales, ut *si sol est ergò dies*, *Omnis homo est rationis particeps*, & *mente captus est homo*, igitur *mente captus est rationis particeps* ad veritatem rationalis ultra bonitatem consequentiæ etiam

etiam requiritur ut antecedens in se sit verum, unde hæc est falsa, homo est asinus ergo est rursus; Deinde reducuntur *causales* ut *Quia sol est, dies est, quia homo est compositus ex elementis potest mori*, ad hanc ultra bonitatem consecutionis & antecedentis veritatem etiam requiritur quod antecedens sit causa consequentis, si vera sit causalis & propria, unde hæc est falsa *Aristoteles est homo ergo est Philosophus, Plato est lapis ergo est sensus expertus*, prior quidem quia consequentio est falsa & vitiosa, posterior verò et si consequentia sit bona & apta falsum tamen est antecedens. Denique huc referuntur omnes illæ quæ à quibusdam dialecticis vocantur *remporales locales*, & id genus aliæ, ut *Cum sol est dies est, Ubi sol est dies, Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu: Quibus cum vixeris, eorum mores imitaberis*.

verum, quo disjunctivo loquendi modo usus est Christus cum dixit: *Ubi duo, vel tres fuerint congregati &c.*

Pro Complemento Hujus xv.

Quæstionis Notandum, in qualibet propositione categorica (idem est suo modo in hypothetica) quatuor considerari solent, *Materia* scilicet, *forma*, *qualitas* & *quantitas* propositionis. *Forma* est copula quæ efficit unionem prædicati cum subiecto secundum affirmationem vel negationem, quæ aliquando una est, aliquando duplex, una principalis, altera minus principalis, In hypotheticis copula non est verbum *Est*, sed adverbium aliquod, vel nota simplices conjungens ut, *Et, vel, si, &c.* *Materia* sunt objecta de quibus formatur propositio & cognoscitur per habitudinem vel connexionem prædicati cum subiecto, nam si sunt necessarii connexa propositionem efficiunt necessariam, si contingenter contingentem &c. *Qualitas* Propositionum duplex essentialis una, altera accidentalis, qualitas essentialis est conjunctio prædicati cum subiecto secundum affirmationem vel negationem. Accidentalibus est quæ fit secundum veritatem, vel falsitatem & cætera conjunctionis accidentia. *Quantitas* denique est quæ explicat extensionem vel restrictionem propositionis id quod vel sit *universalis seu communis, vel particularis, singularis, vel indefinita*, attenditur autem quantitas propositionis ex parte subiecti quomodocumque prædicatum se habeat unde ista est singularis, *Petrus est homo*, licet homo hic sumatur indefinitè quòd in materia necessaria æquivaleret universalis.

QUÆSTIO IV.

De Oppositione Propositionum Categoricarum.

Hucusque explicui naturam & divisiones Propositionum restant explicandæ earum nonnullæ proprietates quæ sunt Oppositionis, æquipollentia & Conversio earum, de quibus in sequentibus & hic.

I.
 Quomodo accipiat oppositio.

Oppositio Itaque, in proposito non accipitur pro reali diversitate rerum, qualis est inter calorem & frigus; nec in toto rigore qui reperitur in propositionibus secundum affirmationem, vel negationem, vel veritatem & falsitatem, quia sic fiunt & dicuntur oppositæ secundum qualitatem tantum, sed sumitur oppositio pro quacunq; diversitate, in qua etiam universalis & particularis opponuntur sibi, quæ sibi tamen in rigore non opponuntur cum una sub alia contineatur, in hac ergo acceptione definitur oppositio quòd sit duarum Propositionum eodem subiecto & prædicato constantium secundum qualitatem, vel quantitatem, vel utramq; repugnantia, dicitur notantè eodem subiecto & prædicato, ut videlicet in utraq; nomina sumantur pro eodem significato, & non variantur secundum suppositionem, ampliationem, vel appellationem &c. ita nulla fiat præter qualitatem & quantitatem mutatio, sed servetur idem subiectum, idem tempus pro eodem loco, pro eodem supposito, & eadem omnino significatione, ita ut nulla fiat æquivocatio.

catio

III.

IV.

Propositio Hypothetica Copulativa

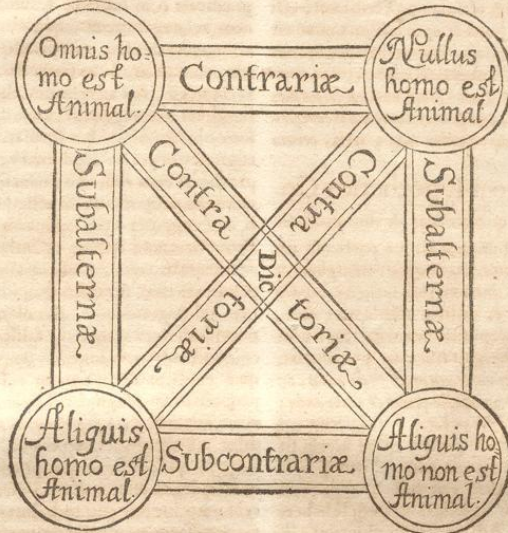
Est quæ constat duabus propositionibus simplicibus cum aliqua particula eas copulante & uniente, ut *Plato fuit Philosophus, & fuit homo bonus*, & quamvis una sufficiat copula elegantè tamen & utilitèr adhibentur duæ, maxime propter propositiones negativas, nam non ita absq; ambiguitate quis pronuntiat, cum dicit, *Non Socrates loquitur, & Plato audit*, ac is qui dicit, *Non Socrates loquitur & Plato audit; Et Petrus studet & Paulus ambulat*. Ad veritatem hujus propositionis requiritur quòd utraq; sit vera, quòd si namq; una pars vel utraq; falsa fuerit tota propositio erit falsa, quia cum utramq; conjungat, significat utramq; se habere sicut enuntiat. Ad hanc aliqui reducunt *causalem, & rationalem* ex eo quòd simul ponant antecedens & consequens quasi ex simplicibus essent conflata, verum tamen quia magis formam conditionalium referunt, fatius ad illas collocandas duxi, unde solæ adverbatiæ ad hanc referuntur congruè, ut *Aristoteles fuit bonus Philosophus sed veram sapientiam non est assecutus &c.*

Propositio Hypothetica Disjunctiva

Est, quæ constat particula aliqua separante vel disjungente duplicem, vel plures enuntiationes simplices, ut si dicas *hoc animal, aut est album, aut est nigrum, vel corulei coloris*. Ad veritatem disjunctivæ nonnulli Recentiores dicunt requiri ut una, vel ut utraq; sit vera, ad falsitatem verò quòd utraq; sit falsa, & afferunt exemplum quod in vulgari oratione admittitur tanquam bona locutio, ut si dicat quis, *aut Demosthenes fuit bonus Orator, aut Cicero, aut nullus*, dum fatentur & Demosthenem & Ciceronem bonum & perfectum fuisse oratorem, verum tamen hic dicendi modus non est de rigore disjunctionis propriè dictæ quæ ex exclusionem alicujus partis significat, ut sensum solum hunc faciat videlicet, unum tantum istorum esse verum, Quare veteribus adhaerendo dico, ad veritatem disjunctivæ propriæ requiri unam partem esse veram & alteram falsam, ut verò falsa sit, utraq; falsa esse debet, si verò disjunctio sumatur largè prout idè valet quòd saltem ac ad min⁹ utraq; pars potest esse vera, quia tunc faciet hunc sensum, unum saltem iterum est

catio: Tunc autem habetur oppositio in quantitate, quando una est universalis, & altera particularis, ut *Omnis homo est animal, aliquis homo est animal*; in qualitate verò quando una est affirmativa, altera negativa, ut *Omnis homo est animal, nullus homo est animal*, in utraq; deniq; quando una est affirmativa universalis, & altera particularis negativa, ut *Omnis homo est animal, aliquis homo non est animal* &c. Et prima oppositio dicitur minima, & appellatur subalterna:

ultima verò est maxima, diciturq; contradictoria; media verò in qua servatur eadem quantitas, si universalis est dicitur Contraria; si verò quantitas est particularis, dicitur subcontraria; Hinc quadruplex colligitur oppositio Contradictoria scilicet summa, Contraria, subcontraria, & subalterna; ad quarum captum Tyronibus ordinariè apponi solet subsequens figura, quam etiam idcirco addo.

II: *Oppositio contradictoria quasit.*

Oppositio Contradictoria, Est repugnantia duarum propositionum in quantitate & qualitate simul, ita quòd una universalitèr affirmet, & altera particularitèr neget, vel una universalitèr neget & altera particularitèr affirmet, ut schema propositum consideranti patebit, non tamen ad hoc limitanda est contradictoria oppositio, cum istæ etiam verè sint contradictoriæ *Petrus ludit, Petrus non ludit*, quare dicendum quòd hic tantum definiantur & allegentur oppositiones de subiecto communi, quia nec Aristoteles intendit excludere, vel negare contradictiones singulares veras esse contradictiones. Propositionum Contradictentium hæc lex est, ut in quacunq; materia fiant simul veræ, vel simul falsæ esse non possint, sed semper una pars vera, altera falsa esse debet, Et hæc lex & regula fundatur in infallibili, & generali principio *Idem de Eodem simul affirmari & negari non posse*, sed in Propositionibus contradictoriis idem prædicatum eodem comparatur modo ad idem subiectum in una affirmativè in altera negativè, ergò impossibile est utramq; simul posse esse veram vel falsam.

Lex propositionum contradictoria.

III: *Oppositio Contraria qua?*

Oppositio Contraria Ex Aristotele lib. I. Perihe. cap. 7. Est repugnantia duarum propositionum universalium in qualitate, ita quòd una universalitèr enuntiet aliquid inesse & altera universalitèr inesse neget, ut *Omnis homo est albus, nullus homo est albus*, Ad hanc oppositionem, licet videatur Philosophus sentire contrarium cap. citato, reducuntur propo-

sitiones illæ, quæ de re universali aliquid dicunt, non tamen universalitèr, quales sunt indefinitæ, si sint in materia necessaria, aut impossibili, quia sic equivalent universalibus, unde dici potest Aristotelem voluisse indefinitas in materia contingenti universim non esse contrarias, sicut etiam in materia possibili. Harum propositionum lex & regula est, quod in materia necessaria, aut impossibili seu remota, una sit necessariò vera, altera necessariò falsa, ut dum dico *Omnis homo est animal, nullus homo est animal; Omnis homo est lapis, nullus homo est lapis*; In materia tamen contingenti utraq; simul potest esse falsa, non tamen utraq; simul vera, ut omnis homo est albus, nullus homo est albus, hinc quidem possum colligere, si una contraria vera sit quòd altera sit falsa, non tamen e contra, si una sit falsa, alteram futuram veram. Hæc regula fundatur in hac ratione, *Quod si contrariæ possent esse simul veræ, etiam contradictoriæ simul veræ esse possunt*, sed hæc nequeunt esse simul veræ, ergo nec istæ; prob. sequela: *Quia si istæ duæ contrariæ sunt simul veræ, Omnis homo est albus, nullus homo est albus* ergò etiam duæ istæ, subalternæ, *aliquis homo est justus, aliquis homo non est justus*, quæ inter se sunt contrariæ sunt veræ, sed prior contraria est contradictoria posteriori subcontrariæ, & posterior priori, ut patet in schemate supra posito, ergò duæ contradictoriæ sunt simul veræ.

Earum lex.

Oppositio Subcontraria quæ propriè oppositio non est, Est repugnantia duarum

IV: *Oppositio subcontraria.*

duarum propositionum particularium in qualitate, ita quod una particulariter affirmat, altera particulariter negat, ut *aliquis homo est albus*, *aliquis homo non est albus*; dixi autem non esse hanc proprie oppositionem, nam non praedicatur de eodem subiecto quod sit albus, ille namque homo qui dicitur albus, alius est ab eo qui dicitur non albus, verum enim verò, si dicatur de eodem subiecto non erit amplius oppositio contraria sed contradictoria. Harum propositionum lex & regula est, ut in materia necessaria & impossibili una sit necessario vera, altera falsa, ut si dicas *aliquis homo est rationalis*, *aliquis homo non est rationalis*; *aliquis homo est gannibilis*, *aliquis homo non est gannibilis*; In Materia verò contingenti utraq; potest esse vera, ut *aliquis homo est albus*, *aliquis homo non est albus*, non tamen utraq; falsa propter rationem eandem supra allegatam, quia sequeretur quòd contradictoriae possent esse simul falsae, nam si haec subalternata *aliquis homo est albus*, est falsa, falsa etiam erit subalternans, *omnis homo est albus*, & si haec subalternata, *aliquis homo non est albus*, falsa est, necesse est etiam subalternantem, *Nullus homo est albus* falsam esse, nam si res nulli ex inferiori convenit nec omnibus convenit, quare haec duae contradictoriae essent simul falsae *Omnis homo est albus*, *aliquis homo non est albus*, & istae, *Nullus homo est albus* & *aliquis homo est albus* &c.

Oppositio Subalterna omnium

minima, cum nullo modo fiat in qualitate sed tantum in quantitate, quarum una adhuc alteram inferit, scilicet universalis vera particularem veram, est repugnantia duarum propositionum secundum universalitatem & particularitatem, ita quod una universaliter affirmat, affirmet altera particulariter & quod una universaliter negat, negat altera particulariter, ut, *Omnis homo est albus*, *aliquis homo est albus*; Harum propositionum lex, & regula est, quòd tam in materia necessaria quam impossibili, utraq; sic simul vera, vel simul falsa, ut *Omnis homo est animal*, *aliquis homo est animal*, *Omnis homo est lapis*, *aliquis homo est lapis*, in materia verò contingenti, si universalis est vera, etiam erit particularis, non tamen e contra, ratio est, quia si praedicatum convenit omnibus, inferioribus subiecti, convenit etiam alicui, non tamen si alicui convenit, convenit omnibus quia non sequitur *aliquis homo est albus*, ergò *omnis homo est albus*, & si quandoq; sequitur ut in exemplis superioribus, hoc non provenit ex forma, sed ex vi materiae scilicet necessariae vel impossibilis; Si verò particularis falsa sit in materia contingenti (in necessaria si falsa est particularis etiam falsa est universalis, ut patet in exemplo secundo supra, & e contra) etiam universalis falsa erit, sed non e contra, ratio est quia si praedicatum removetur ab aliquo inferiori, jam non convenit omnibus, non tamen si removetur ab omnibus simul sumptis, ideò removetur ab aliquo uno & determinato.

QUAESTIO V.

De Equipollentia & conversione Categoricarum Propositionum.

Equipollentia Propositionum potissimum inferuit ad explicandas & exponendas. F. Amandi Hermann Logica.

das obscuriores propositiones, quae quandoq; adhiberi, vel in argumentatione adferri solent, definitur autem quòd sit duarum propositionum ex eodem subiecto & praedico constantium equivalencia, ex diversis signis proveniens: signum autem potissimum est negatio diversimodè applicata, vel praeposita, vel postposita, aut praeposita, & postposita simul, nam tò *Non malignanti est natura tollens quidquid post se invenit*, unde si invenit propositionem affirmativam, si universalem reperit, particularem relinquit, & e contra, ad quòd dignoscendum Dialectici tres adhibent regulas per subsequens carmen expressas:

Prae Contradic; post Contra; pra, postq; sub alter. Itaq;

Prima Regula insinuata & indicata

per ly *Prae Contradic* est, ut particula non praepo-natur subiecto cuiuscunq; enuntiationis, tunc illa enuntiatio, seu propositio fiet equipollens suae contradictoriae, sint pro exemplo istae duae contradictoriae propositiones *Omnis homo est albus*, *aliquis homo non est albus*: Nullus homo est albus, *aliquis homo est albus*, si primae propositioni praeponas particulam non dicendo, *Non omnis homo est albus*, aequivaleret suae contradictoriae. *Aliquis homo non est albus*: si verò praeponas secundae, tunc evadet equipollens primae, ut *Non aliquis homo non est albus*, idem valet ac *Omnis homo est albus*, &c. sic de ceteris, ratio assignatur haec, quia cum negatio sit malignantis naturae destruit omne, quòd post se invenit, & ponit oppositum.

II.

Regula prima.

Regula secunda indicatur per tò

post contra, & significat quòd quando particula non postponitur subiecto propositionis universalis, quòd eam faciat aequivalere suae contrariae: sint pro exemplo istae duae propositiones contrariae *Omnis homo est albus*, *Nullus homo est albus*, si negationem quis ponat post subiectum prioris propositionis hoc modo, *Omnis homo non est albus*, aequivaleret suae contrariae posteriori, nam idem sonat ac *Nullus homo est albus*, & e contra si dicat quis *Nullus homo non est albus*, faciet equipollentem propositionem illi, *Omni homo est albus*.

III.

Regula secunda.

Regula Tertia Per ultimam parti-

culam *Prae postq; sub alter* expressa significat, quòd si negatio praepo-natur & postponatur subiecto propositionis tunc faciet eam aequivalere suae propositioni subalternae, sint pro exemplo istae duae propositio nes: *Omni homo est albus*, *quidam homo est albus*, quarum prior dicitur subalternans, posterior subalternata, si itaq; aliquis praeponat subiecto primae propositionis & etiam postponat particulam non dicendo: *Non omni homo non est albus* aequipollet subalternatae, *quidam homo est albus*, e contra verò si quis huic posteriori praeponat postponatq; negationem per ly non dicendo: *Non aliquis homo non est albus* faciet aequivalentem propositionem priori subalternanti scilicet, *Omni homo est albus*. Et haec quidem regula valet pro subalternis affirmatis, non tamen pro negativis universaliter, nam quamvis subalternans negativa addita duplici negatione aequivaleret subalternatae negativae, ut *non nullus homo non est albus* isti, *aliquis homo non est albus*, non potest tamen e contra particularis negativa subalternata sic fieri aequipollens

IV.

Regula tertia.

C

pollens; Ratio est, quia jam habet negationem post subjectum, & deberet ei adhuc addi duplex alia negatio dicendo, non aliquis homo non non est albus, & sic ridiculum murem quis excitaret ex tali negationum multiplicatione.

Ut facilius autem dicta capiuntur & memoriae imprimantur solent Authores sequentes adnotare versus quos pariter non omit- tendos duxi & sunt.

- Non omnis, quidam non, omnis non, quasi nullus,*
- Non nullus, quidam, sed nullus non, valet omnis,*
- Non aliquis, nullus, non quidam non, valet omnis.*
- Non alter, neuter, neuter non prestat uterq[ue].*

V,
Non datur
Regula pro
Sub-Contrariis.

An autem sub Contrariæ pos-
sint fieri æquipollentes controvertitur inter Au-
thores; Ex eo quod nulla ab Aristotele sit tra-
dita Regula, hinc plures negant posse eas fieri
æquipollentes, alii dicunt posse fieri sicut Con-
trariæ, inter quos est Fonseca, qui tamen id non
demonstrat, imò Contrarium clariùs evincitur
sic, statuatur istæ duæ propositiones subcon-
trariæ: *Aliquis homo est justus, aliquis homo non est
justus*, quibus positis, sive eis addatur particula
non, præ, sive post, sive præ & post, nullo modo eva-
dent æquipollentes, quia cui præposita fue-
rit negatio, fiet universalis, si verò negatio
postposita fuerit ut in Contrariis, & hoc in af-
firmativa, hoc modo, *Aliquis homo non est justus*,
coincidet cum negativa opposita in terminis,
adeoq[ue] dici non poterit æquipollens, sed ead-
em: si autem addita fuerit negatio negativa
fiet talis propositio *Aliquis homo non non est justus*,
quæ negationis repetitio ridicula est: si deniq[ue]
propositioni addita fuerit *præ & post* negatio,
ut fieri solet in subalternis, propositio fiet uni-
versalis non minus quàm in Contradictoriis
ergo. Maltrius putat alium inveniendum esse
potius modum faciendi sub contrarias æqui-
pollentes, quàm propter non convenientiam
trium regularum sub contrariis id denegare,
maximè cum æquipollentia sit propositionum
proprietas, atq[ue] adeò pariter conveniens pro-
positionibus contrariis, & assignat modum, si
videlicet secunda regula eis applicetur non ad-
verbialiter, sed nominaliter, scilicet *nullum*, si
enim sub Contrariæ affirmanti *quidam homo est
justus*, apponas post subjectum negationem nul-
lum, faciet hanc, *quidam homo nullum est justum*,
quam dicit æquipollentem esse huic, *quidam
homo non est justus*, verumtamen non videntur
istæ duæ propositiones esse æquipollentes, nam
posterior significat iustitiam de subjecto per
modum *adjectivi & accidentis*, prior verò scilicet
quidam homo nullum est justum per modum
substantivi & termini infiniti, nam adjectiva
sumpta neutraliter substantivè significant, ut
patet in forma consecratoria panis: *Hoc est cor-
pus meum, &c.* adeoq[ue] non videtur receden-
dum ab antiquioribus Summulistis, quamvis
negare nolim quin possent esse & fuit adhuc alii
modi faciendi alias propositiones æquipollen-
tes, ut notat Fonseca, nam universalis propo-
sitionis æquipollent aggregati omniur suorum

singularium, ut hæc, *Omnis homo est justus*,
huic orationi, *Petrus est justus, Paulus est justus, &c.*
& hæc, *Nullus homo est justus*, huic orationi, *Hic
homo non est justus, ille homo non est justus, &c.* Et
etiã particularis propositio æquipollent
disiuncti omniur suarur singularium, ut
hæc *aliquis homo est justus*, huic orationi, *hic homo
est justus, aut hic homo est justus, &c.* sic de cæteris,
hæc de æquipollentia.

Altera pars Tituli est de Con-
versione Propositionum, definitur autem
quod sit commutatio extremorum propositionis ser-
vata qualitate & veritate, quæ definitio commu-
nitè recipitur, deducuntur autem ex ea tria
quæ ad conversionem requiruntur; Ex eo enim
quod dicitur commutatio extremorum, sequitur
subjectum unius propositionis debere fieri al-
terius prædicatum, e contra prædicatum sub-
jectum per, servata qualitate, intelligitur quòd in
utraq[ue] propositione, scilicet conversa & con-
vertente debeat manere eadem qualitas essen-
tialis, quæ est affirmatio & negatio, ita ut affir-
mativa convertatur in affirmativam, negativa
in negativam; & per ultimam particulam, veri-
tate colligitur quod debeat servari etiã qua-
litas accidentalis scilicet veritas, adeò ut vera
non transeat nisi in veram, hoc tamen pariter
notandum est, quòd propositio quæ sic com-
mutatur dicitur conversa, quæ autem ex com-
mutatis extremis resultat convertens dicitur.

VI.
Describitur
Conversio
propositio-
num.

Triplex autem est Conversio, VII.
scilicet simplex, per accidens, & per Contra positi-
onem; Conversio simplex, seu in terminis, est quòd
una propositio sic transit & commutatur in
aliam, ut in convertente non modo servetur
eadem qualitas essentialis & accidentalis quæ
fuit in conversa, sed etiã eadem quantitas, ita
ut universalis in universalem, particularis com-
mutetur in particularem, quam ob causam alio
nomine dicitur totalis, mutua, & hoc genere
Conversionis convertuntur *universalis negativa
& particularis affirmativa*, Exemplum primæ;
Nullus lapis est homo, ergò nullus homo est lapis; se-
cundæ *quidam homo est animal, ergò quoddam ani-
mal est homo*. Conversio per accidens, quæ alio no-
mine dicitur in parte, est in qua manente qui-
dè qualitate mutatur quantitas, & hoc con-
versionis genere convertuntur *universalis af-
firmativa in particularem affirmativam*, ut si di-
cas, *Omnis homo est animal* ergò aliquid ani-
mal est homo, & *universalis negativa in particularem
negativam*, ut si dicas, *Nullus equus est lapis*, ergò qui-
dam lapis non est equus, & idè dicitur partialis &
non mutua quia e contra particularis non sic pos-
sunt converti in universales, non valet enim in-
ferre ex hac propositione, aliquis homo est albus,
ergò omne album est homo: nec ex ista, aliquis
homo non est albus, ergò nullum album est ho-
mo, hoc tamen intelligas de propositionibus in
materia contingenti & possibili, nam in ma-
teria necessaria non videtur mihi ratio appa-
rens cur non possit particularis in universalem
commutari, ut si dicas, aliquid rationale est
homo, ergò omnis homo est rationalis, imò si
quis statuatur hanc propositionem convertentem,
aliquid animal est homo pro conversa, se-
quitur benè, ergò omnis homo est animal. Ter-
tia

Triplex est
per se, per
accidens, per
contra po-
sitionem.

Conversio fit per contra positionem quæ proprie conversio non est, & est conversio in quâ non mutatur quidem quantitas, nec qualitas, sed per additionem negationum ex terminis finitis fiunt termini infiniti, hoc genere convertuntur universalis affirmativa, & particularis negativa. Exemplum primæ sit: *Omni homo est animal, ergo omne non animal est non homo; secundæ, Aliquis homo non est albus, ergo quoddam non albus non est homo; Universalis Regula pro omnibus est quod in utraq; propositione semper sumantur termini in eadem suppositione, & sub eadem significatione. Ut autem dicta facilius capiuntur cum summulistis communiter adfero memoriæ mandandum vulgatum distichon mutato solo nomine Eva in Est: *Feci simpliciter, convertitur Est per Acci, Asto per Contra, sic fit Conversio tota.**

In quibus carminibus principales ad propositum spectantes tres sunt dictiones istæ *Feci, Est, & Asto*, quæ dictiones denotant propositiones in illis comprehensas qualiter converti debeant, ita ut sensus carminum sit, Propositiones comprehensæ in dictione *Feci* debent converti simpliciter, quæ verò denotantur per dictionem *Est* debent commutari per accidens, & quæ insinuantur per *Asto* debent converti per contrapositionem. Ubi ulterius autem advertendum quod propositiones quæ in dictionibus comprehenduntur designentur per vocales contentas, & non per consonantes, in omnibus autem non comprehenduntur plures, quam quatuor sequentes *A. E. I. O.* quarum prima significat universalem affirmativam, secunda universalem negativam, tertia particularem affirmativam, & quarta particularem negativam, quod his duobus versibus exprimi solet

Afferit A, negat E, sunt universaliter Ambæ,

Afferit I, negat O, sunt particulariter Ambæ.

Unde *Feci* designat quod universalis negativa & particularis affirmativa convertantur simpliciter, *Est* verò significat, quod universalis negativa possit etiam converti per accidens, universalis autem affirmativa per accidens solum loquendo universaliter, dico autem loquendo universaliter, nam in terminis convertibilibus etiam potest simpliciter converti, ut Omnis homo est risibilis, ergo omne risibile est homo, *Asto* demum denotat quod universalis affirmativa & particularis negativa converti possint per contra positionem, ut autem quoq; cognoscas quales debeant esse propositiones convertentes, sequens suscipe carmen:

Ecce Tibi primi armigeros sec; arma dono ter:

In quo carmine prima illa verba *Ecce tibi primi*, significant in prima conversione, seu simplici transmutari *Ecce & tibi*, id est, *E in E, & I in I*, seu universalem negativam in universalem negativam, & particularem affirmativam in particularem affirmativam: Illa verò *Armigeros sec*, denotant per secundam conversionem quæ est per accidens, converti *A in I, & E in O*, id est, universalem affirmativam in particularem affirmativam, & universalem negativam in particularem negativam: Ultima tandem *Arma dono* *F. Amandi Hermann Logica.*

ter significant in tertia conversione, quæ est per contrapositionem, converti *A in A, & O in O*, id est, universalem affirmativam in universalem affirmativam, & particularem negativam in particularem negativam. Hucusq; de conversione propositionum quæ constant utroq; extremo communi, sed quæstio alia est, quid sit dicendum, si propositiones constarent utroq; extremo singulari? aut, si constarent subiecto singulari & prædicato communi? vel deniq; si constarent subiecto communi & prædicato singulari? quod Aristoteles in tradendis conversionibus non spectavit. Ad primam tamen quæstionem respondeo propositiones tales, sive affirmativæ, seu negativæ fuerint convertendas esse simpliciter, verbi gratiâ, Aristoteles est hic Philosophus, ergo hic Philosophus est Aristoteles, Aristoteles non est Socrates, ergo Socrates non est Aristoteles. Ad secundam dico, illas propositiones convertendas esse per accidens, affirmativas quidem in particulares, ut Aristoteles est Philosophus, ergo aliquis Philosophus est Aristoteles, negativas verò & in particulares & in universales hoc modo, Aristoteles non est lignum, ergo aliquid lignum non est Aristoteles, & ergo nullum lignum est Aristoteles. Si tertio modo deniq; sint constitutæ propositiones, tunc affirmativæ & universales negativæ convertuntur per accidens in singulares hoc modo, Omnis vel aliquis Philosophus est Aristoteles, ergo Aristoteles est Philosophus; Nullus factor est Aristoteles, ergo Aristoteles non est factor: Negativæ verò singulares non convertuntur, darentur enim conversæ falsæ & convertentes veræ, ut si diceret: Aliquis Philosophus non est Aristoteles, ergo Aristoteles non est Philosophus. Hæc de conversione æquipollentia & oppositione Propositionum de inesse, seu absolutarum categoricarum, & quamvis ex dictis sufficienter possit colligi conversio, oppositio, & æquipollentia modalium & hypotheticarum, attamen majoris claritatis gratia particulari subsequenti quæstione earundem propositiones explicare volui. Sit igitur

QUÆSTIO VI.

De Oppositione, æquipollentia, & Conversione Propositionum Modalium & hypotheticarum.

Quantum ad primam tituli partem de oppositione, sciendum in hoc genere propositionum, tot esse oppositiones, quot viæ sunt in absolutis, videlicet: *Contrariam, Contradictoriam, Subcontrariam*, & quartam impropiam *subalternam*, In quibus proinde etiam adhibentur eadem leges & regulæ quæ tradi solent pro absolutis, nam nec propositiones modales contrariæ possunt esse simul veræ; nec subcontrariæ simul falsæ; nec contradictoriæ simul veræ aut simul falsæ; nec deniq; fieri potest ut subalternante existente vera subalternata sit falsa, cum etiam hic ex veritate subalternantis colligatur veritas subalternatæ, & ex hujus falsitate falsitas illius; Hæc sunt cum absolutis in modalibus communia; Itaque Pro Particularibus.

Notandum 1. Quod sicut quantitas categoricarum colligitur per signa supra rela-

I.
Tot modi oppositionum in modalibus quod in absolutis.

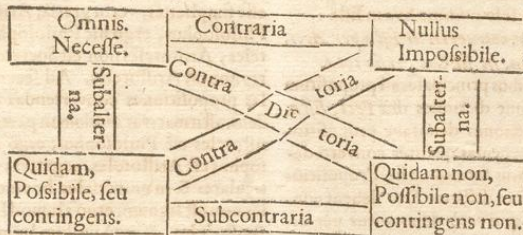
ra, ita etiam quantitas modalium exprimitur per modos signis illis æquivalentes, *Necesse* igitur modus est universalis affirmativus æquivalentis signo *Omnis*; *Impossibile* est modus universalis negativus æquipollens signo *Nullus*; *Contingens* verò, seu *possibile* est modus particularis affirmativus & assimilatur signo *Aliquis*, vel quidam, & tandem *possibile non*, seu *contingens non*, est modus particularis negativus & valet idem ac *aliquis non*, seu *quidam non*, quòd Summulistæ his duobus exprimunt verbis:

Omnis necesse valet; impossibile, nullus; Possibile, quidam; quidam non, possibile non.

Unde quemadmodum modi dicti per omnia

æquipollent signis prædictis ita etiam eodem sibi opponuntur, quare sicut *Omnis & nullus* sibi opponuntur contrariè, ita sibi etiam contrariè opponuntur *necesse & impossibile*, & sicuti sibi contrariantur *quidam & quidam non*, ita *possibile & possibile non*, & iterum sicuti sibi contradicunt, *Omnis & quidam non*, *Nullus & aliquis*, ita contradicunt *Necesse & possibile non*, seu *contingens non*, *Impossibile & possibile*, seu *contingens*, & tandem sicut *Omnis & aliquis*, *nullus & aliquis non* subalternantur, ita etiam *necesse & possibile*, seu *contingens*, ac *impossibile & possibile non*, seu *contingens non*. Quòd ut clarius intelligas in spice appositum exemplar in folis modis consistens, quibus facile addere poteris dicta ad libitum.

II.
Signa Propositionum modalium
Quibus exprimitur signis.

Notandum 2.

Præter dictos modos diversarum appellationum earumq; oppositiones adhuc alias esse quæ versantur circa modos ejusdem appellationis & nominis, quas etiam hic adhuc parum fufius explicare volui, ita tamen ut prius explanem eas quæ constant dicto singulari, seu subiecto singulari, deinde eas quæ constant dicto communi, seu subiecto communi. Itaq; Propositiones modales *Contrariæ* ex dicto singulari sunt, quæ constant modo eodem universali & dictis contradicentibus; ut *Necesse est Socratem sedere*, *Necesse est Socratem non sedere*; *Non possibile est Socratem sedere*; *Non possibile est Socratem non sedere*; *Non contingens est Socratem sedere*; *Non contingens est Socratem non sedere*. item *Impossibile est Socratem sedere*, *Impossibile est Socratem non sedere*; *Possibile est Socratem sedere*, *Possibile est Socratem non sedere*; *Contingens est Socratem sedere*, *Contingens est Socratem non sedere*; *Non necesse est Socratem sedere*, *non necesse est Socratem non sedere*; *Non impossibile est Socratem sedere* &c. *Contradictoriæ* sunt quæ constant eodem dicto & modis contradicentibus, ut *Necesse est Socratem sedere*, *Non necesse est Socratem sedere*; *Non necesse est Socratem non sedere*, *non necesse est Socratem non sedere*. *Subalternæ* sunt quæ constant & modis & dictis contradicentibus, ut *Necesse est Socratem esse hominem*, *non necesse est Socratem non esse hominem*; *Non possibile est Socratem sedere*, *Possibile est Socratem non sedere*; *Non contingens est Socratem sedere*, *contingens est Socratem non sedere*; *Impossibile est Socratem esse hominem*, *non impossibile est Socratem non esse hominem*. Pro oppositione autem, quæ constant dicto communi duæ regulæ assignantur, una ad modos altera pertinet ad dicta: Prima, quæ ad modos spectat, est, quòd *Contrariæ* dicto communi, constare debent modo eodem universali, *subcontrariæ* eodem particulari, *contradictoriæ* verò & *subalternæ* modis contradicentibus. Altera de dicto est, Quòd *contrariæ*, *subcontrariæ*, & *subalternæ*, si ex necessario fuerint, constare debent dictis contradicentibus aut contrariis, si verò ex possibili, aut contingenti, aut impossibili, tunc opus est ut constant dictis contradicentibus, aut subcontrariis, *Contradictoriæ* verò idem omnino dictum habere debent. Pro hujus rei majori & clariori notitia solet Tyronibus particulare schema hic apponi, verumtamen quia ex æquipollentia modalium & schematibus ibi apponendis facile oppositionem earundem intelligent, ideo illuc eos remitto; Progredior itaq; ad *Æquipollentiam*.

III.
Alii modi oppositionum.

Regule pro oppositione.

De *Æquipollentia* propositionum modalium agit Philosophus lib. de Interpret. c. 13. circa quam maximè Tyrones laborant, ut constat experientia magis eos confundi quàm juvari, attamen sequendo Summulistarum de hac materia gratiosas inventiones propter eos, qui capere non possunt, cupientes capere defraudari desiderio suo non debent; Quare animadvertite Recentiores hanc difficultatem & intricacionem enodare cupientes, excogitarunt has quatuor dictiones, *Amabilis*, *Edentulus*, *liace*, & *Purpurea*, ita ut nimirum prima dictio significaret primam tabulam, secunda secundam, & reliquæ reliquas eodem ordine; Itemq; ut vocalis *A* significaret propositionem affirmativam modi & dicti, *E* affirmativam modi & negativam dicti; *I* negativam modi & affirmativam dicti, *V* negativam utriusque, quam vocalium significationem his duobus verbis exprimunt:

Destruit V totum, verum A confirmat utrumq;

Destruit E dictum, destruit Iq. modum.

Ex quo licet colligere, quòd dicti Recentiores primas duas tabulas ex propositionibus particularium modorum constituant; posteriores verò ex propositionibus quæ constant modis universalibus, relinquendo in omnibus tabellis ultimo loco modales ex necessario fuerint

IV.
Æquipollentia explicatur.

ma vocalis cuiuscumq; dictionis significat modalem expossibili, secunda modalem ex contingenti: tertia ex impossibili, quarta ex necessario, Fundamentum eorum est potissimum, quod etiam Aristoteles sic fecisse deprehendatur, Verumtamen hoc eorum fundamentum nullum est, nam licet Aristoteles eo modo quo ipsi recentiores faciunt tabellas disposuerit, in fine tamen corrigendum esse eum modum admouit, & alio digerendum censuit, quare cum eo correctum eius modum amplectendum duxi, & primo loco modales statuere volui, quæ continentur ex necessario, deinde ex possibili, tertio ex contingenti, & ultimo loco ex impossibili, quoniam talis ordo & magis natui rerum congruit, & optime descriptioni absolutarum correspondet, hinc etiam alias dictiones afferro

descriptioni & ordinationi positæ magis accommodas, & sunt

Argutule, Veridica, sunt Atavi, qui referunt, V.

quarum primæ significant duas tabellas contrariarum, duæ posteriores tabellas Subcontrariarum, quæ immediate tabellis contrariarum subscribendæ sunt, ut absolutarum descriptioni respondeant, servatâ semper vocalium significatione quoad affirmationem & negationem, quod significant in Recentiorum dictionibus, Quod ut clarius fiat duo schemata subijcere volui, quorum primum continet oppositionem & equipollentiam modalium ex dicto singulari, secundum ex dicto communi, omnes autem propositiones in eadem tabella positæ sunt sibi equipollentes.

proponuntur alio termino.

